

University of Groningen

Elegiae in Maecenatem

Schoonhoven, Hendrik

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

1980

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Schoonhoven, H. (1980). *Elegiae in Maecenatem: prolegomena, text and commentary*. Bouma's Boekhuis bv, Groningen.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

SAMENVATTING

Het proefschrift biedt een gecommentariëerde editie van twee gedichten: *Elegiae in Maecenatem*, overgeleverd op naam van Vergilius in een aantal middeleeuwse handschriften. Beide houden zich bezig met de dood van Maecenas (8 v. Chr.) en kunnen alleen al om die reden onmogelijk door Vergilius († 19 v. Chr.) zijn geschreven. Niettemin verdienen ze een zorgvuldige studie, zowel om taal en stijl (uitvoerig geanalyseerd in de commentaar), als om de problematiek, die verbonden is met de overlevering, de structuur, datering, persoon en bedoeling van de dichter(-s?). Deze problemen worden behandeld in de prolegomena, onderverdeeld in een aantal hoofdstukken.

In het eerste hoofdstuk wordt het door Reeve ontworpen stemma der handschriften kritisch getoetst en verworpen ten gunste van het door Vollmer ontwikkelde stemma, zij het dat binnen het laatstgenoemde stemma de handschriften A en R beschouwd dienen te worden als het resultaat van contaminatie van de M en Z-families, terwijl de *Vossianus lat. oct. 81* geen afzonderlijke plaats verdient.

Het tweede hoofdstuk behandelt de complexe problematiek betreffende de compositie van het gedicht, dat in alle handschriften als een dóórlopend geheel is overgeleverd, maar het eerst door Scaliger in twee verschillende elegieën is onderscheiden. De argumenten van de voorstanders van de eenheid zijn onbevredigend. Analyse van de eerste elegie wijst op het bestaan van thematische relaties tussen het (uit twee delen bestaande) *prooemium* en de *laudatio / defensio* ener-, de *lamentatio* anderzijds. Aangezien de *lamentatio* wordt gevolgd door de *descriptio funeris*, die zeer toepasselijk eindigt met een variant op het bekende *sit tibi terra levis*, is het zeer waarschijnlijk, dat vers 144 het einde vormt van een in zichzelf besloten, afgeronde elegie. Een formele *consolatio* ontbreekt.

De classificatie van deze elegie naar genre vindt zijn uitgangspunt in het onderzoek naar de addressaat van het gedicht. De sleutel hiervoor ligt in de *descriptio funeris*: met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid is het gedicht gericht tot de omstanders bij de brandstapel. Aangezien het overheersende thema een verdediging is van Maecenas tegen kritiek, wordt voorgesteld de eerste elegie te beschouwen als een, met sterk defensieve elementen voorziene, *laudatio ad sepulcrum* en niet als een (van de norm afwijkend) *epicedium*. Het bestaan van de *laudatio ad sepulcrum* is verondersteld door Durry i.v.m. de *laudatio Turiae*. Het ontbreken van een formele *consolatio* is te begrijpen vanuit de Stoïcijnse traditie, volgens welke troost uitgesteld diende te worden tot het moment, dat de heftigste smart voorbij was, en tevens vanuit het genre *laudatio funebris*.

Ook in de tweede elegie (die de afscheidswaarden van de stervende Maecenas tot Augustus als onderwerp heeft) bestaat een thematische relatie tussen het begin en het einde, terwijl het tussenliggende gedeelte een schematische opbouw vertoont, die kan worden geanalyseerd met

behulp van de regels voor een syntaktikon. Deze structuur maakt het aanvaardbaar om ook de tweede elegie te zien als een eenheid. Wat het genre betreft: Holland's suggestie dit gedicht te beschouwen als een progymnasma is aantrekkelijk, mede gezien de prozaïsch aandoende beginregels.

Het derde hoofdstuk houdt zich bezig met de datering. Haupt's these, dat de *Eleg. in Maec.* een verdediging zijn van Maecenas tegen de invectieven van Seneca (met name in diens 114e brief), is aangevallen door diegenen, die een datering kort na de dood van Maecenas (8 v. Chr.) voorstaan. De kritiek, die in de Oudheid tegen Maecenas werd uitgebracht, kan in drie soorten worden onderscheiden: die op zijn uiterlijk, zijn karakter en zijn literaire stijl. De combinatie van deze drie soorten is alleen te vinden in Seneca's literaire kritiek op Maecenas. Analyse van de positie, die de dichter kiest voor zijn verdediging, wijst op het bestaan van een expliciete verdediging van Maecenas' uiterlijk en karakter, en van een impliciete verdediging van zijn stijl. In verband met dit laatste is de Bacchus-passage zeer belangrijk, daar deze geïnterpreteerd dient te worden als een verwijzing naar een door deze godheid verleende inspiratie. Het karakter van deze passage is programmatisch: de stilistische eigenaardigheden van de dichter zelf dienen beschouwd te worden tegen de achtergrond van Maecenas' barokke stijl. Het blijkt, dat de dichter zich bewust is van de drievuldige kritiek. Toch kan niet onomstotelijk bewezen worden, dat de *Eleg. in Maec.* een reactie op Seneca zijn. Een aanvullend argument ten gunste van een datering na Seneca kan echter gevonden worden in de relatie, die er bestaat tussen de *Eleg. in Maec.* en het *Epicedium Drusi* (*Consolatio ad Liviam*). Dikwijls zijn deze gedichten te zamen aan dezelfde auteur toegeschreven. Hoewel ook datering van het *Epic. Drusi* kort na Drusus' dood (9 v. Chr.) voorstanders heeft, zijn er zwaarwegende argumenten voor een datering tussen 6 en 36 A.D. Analyse van historische gegevens maakt echter een datering rond 54 A.D. waarschijnlijk. Gezien de formele en inhoudelijke relaties tussen het *Epic. Drusi* en de *Eleg. in Maec.*, en gelet op de wenselijkheid van een duidelijk referentie-kader, wordt voorgesteld de *Eleg. in Maec.* te dateren in het derde kwart van de eerste eeuw n. Chr.

Taal, stijl en metriek, die onderzocht worden in het vierde hoofdstuk, vormen geen beletsel voor de voorgestelde datering. De in het derde hoofdstuk ontwikkelde these van impliciete verdediging wordt in hoofdstuk vier getoetst aan de stijl van Maecenas' fragmenten.

In het commentaar-gedeelte worden de regels afzonderlijk filologisch en exegetisch behandeld.

8222
1980